

به نام دادار به افزونگر

موجودات انفعاتی در هنر ایران و میان‌رودان

نویسنده: الهه خسروی

- سرشناسه: خسروی، الهه، ۱۳۶۲
- عنوان و نام پدیدآور: موجودات تلفیقی در هنر ایران و میان رودان، مولف: الهه خسروی
- مشخصات نشر: اصفهان، نشر تولید علم، ۱۳۹۶.
- مشخصات ظاهری: ۱۸۵ ص، وزیری ۲۴*۱۷
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۲۰۲-۲۶-۴
- وضعیت فو ست نویسی: فیبا
- موضوع: ۶ ر با 'ن -- ایران -- تاریخ
- موضوع: Art, Ancient -- Iran -- History
- موضوع: هنر باستانا -- بینا ترین
- موضوع: Art, Ancient -- Mesopotamia
- موضوع: حیوان های اساطیری
- موضوع: Animals, Mythical, in art
- رده بندی کنگره: ۱۴۹۶ م ۵۸ / خ ۵۲۹۰ N
- رده بندی دیویی: ۷۰۹ / ۵۵
- شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۳۹۳۸۶

موجودات تلفیقی در هنر ایران و میان رودان

انتشارات تولید علم

تالیف: الهه خسروی

تیراژ: ۵۰۰

چاپ اول: ۱۳۹۶

نشانی ناشر: اصفهان، خیابان بزرگمهر، خیابان هشت بهشت غربی، مجتمع فدک، طبقه سوم، واحد ۳۰۱

تلفن تولید: ۰۹۱۳۸۰۴۰۲۹۶

تلفن فروش: ۰۹۱۳۸۰۴۰۲۹۶

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

Nashrtolideelm@gmail.com

فهرست مطالب

۱۶	مقدمه
----	-------

فصل اول: موجودات تلفیقی در هنر ایران

۱۹	دورزمین ایران
۲۰	عیلام
۲۱	مذهب در عیلام
۲۳	مهرها
۳۲	پیکره‌ها
۳۳	نقوش روی آجر و تیردان
۳۷	لرستان
۳۸	مهرها
۴۰	سر سنجاق‌ها و لوح‌ها
۴۹	دهنه اسب و طلسم
۵۷	روکش تیردان‌ها
۶۱	چیرفت
۶۳	تپه سیلک

- ۶۴ تپه گیان نهانوند
- ۶۵ مارلیک
- ۶۵ جام مارلیک
- ۶۷ جام با نقش شیر دیوها و غزالها
- ۶۸ جام زرین با نقش اسب شاخدار
- ۶۹ جام رین با نقش سیمرغ و گاو
- ۷۱ جام زرین با نقش رب النوع و ریت النوع
- ۷۳ ظرف نقره ، نقش اسب
- ۷۵ حسنلو
- ۷۸ یک حماسه ی هوری
- ۸۰ زیویه
- ۸۴ ماد
- ۸۵ هخامنشی
- ۱۰۶ پارتها
- ۱۰۸ ساسانی
- ۱۰۹ سیمرغ و درخت همه تخم

فصل دوم : موجودات تلفیقی در هنر میان رودان

- ۱۱۷ سرزمین میان رودان
- ۱۱۸ سومر و اکد

۱۲۰ سومر

۱۲۲ جنگ معروف سومری با نقش معروف به ارکستر حیوانات

۱۲۵ اکد

۱۳۲ بابل قدیم

۱۳۵ بابل میانه

۱۳۸ بابل جدید

۱۳۹ دره ایشدار

۱۴۲ آشور

۱۴۳ آشور قدیم

۱۴۴ آشور میانه

۱۴۷ آشور جدید

فصل سوم : موجودات تلفیقی در هنر ایران و میان رودان

۱۶۲ بررسی تطبیقی موجودات تلفیقی در هنر ایران و میان رودان

هدف از پژوهش بر روی موجودات تلفیقی و سپس تطبیق آن در هنر ایران و میان‌رودان، ابهامی بوده است که همیشه در مورد موجودات تلفیقی و خاستگاه آنان وجود داشته است؛ این که چرا موجوداتی با این شمایل تصویر شده‌اند. و یا این که این نقوش راز آمیز برای سازندگان و استفاده کنندگان از آنها چه مفهومی را در برداشته است.

گذشته از آن در پی تحلیلی که بارها در مورد پیکره‌های نگهبان دوره‌ی هخامنشی وجود داشته که تقلید از هنر آشور است، بر آن سدم تا موضوع موجودات تلفیقی را از دوران کهن‌تری در هنر ایران دنبال کنم و هم‌چنین در هنر میان‌رودان؛ تا به طور کل ماهیت این موجودات در هنر ایران باستان روشن‌تر گردد. و این تأثیر آثار آنها در طول تاریخ بررسی گردد. گذشته از آن سعی بر این بوده است که در حد امکان، موجودات تلفیقی در ایران در یک جا گردآوری شوند، زیرا در هیچ کتابی به طور کامل به این موضوع پرداخته نشده است. این موضوع نیز مانند موارد بی‌شمار دیگر در هنر ایران باستان که احتیاج به پژوهش و مستندسازی دارند، نیازمند بررسی بوده است.

وجود موارد بی‌شمار از این موجودات در هنر ایران، میان‌رودان و گنجاندن آنها در این کتاب، مقایسه و تطبیق آنها و بررسی تأثیراتی که بر یکدیگر گذاشته‌اند، قدمی در راه شناخت پیشینه‌ی فرهنگی این منطقه است. بنابراین قضاوتی که ما می‌توانیم بر اساس مشاهدات خود از آثار هنری و باورهای آنان بر اساس مدارک و پژوهش‌های باستان‌شناسی داشته باشیم، ممکن است کاملاً دقیق نباشد و این از ویژگی‌های پژوهش‌های تاریخی است. با این وجود شاید نیاز به صرف وقت بیشتر و وجود پژوهشگران زبده تری باشد تا بطور دقیق‌تر این تأثیرات در طی قرن‌ها همجواری و رابطه‌ی نزدیک، بررسی و روشن گردد.

مقدمه

در تمدن‌های کهن، برخی از خدایان در هیئت جانوران نمایش داده می‌شدند. در هنر این تمدن‌ها به موجوداتی بر می‌خوریم که در طبیعت وجود ندارند و متعلق به دنیای زمینی نیستند. این موجودات ترکیبی از جانوران مختلف از جمله انسان و حیوان هستند و در برخی موارد بال دارند. بوجود آمدن این موجودات پشتوانه‌ی اساطیری دارد و می‌توان گفت که تفسیر پدیده‌های عجیب و خارق‌العاده بدون این که به پشتوانه‌ی اساطیری آنها توجه شود، دشوار است. به تعبیری شناخت اساطیر به شناخت ریشه‌ی هر پدیده‌ای کمک می‌کند. اسطوره نخستین شکل علم و یا به عبارتی جد علم است و دربار این که جهان چگونه بوجود آمده است فرضیه پردازی می‌کند. همچنین نخستین کلنجارهای بشر است برای تبیین این که رویدادها چگونه اتفاق می‌افتند. در عین حال کوششی است برای تبیین این که چرا اتفاق می‌افتد انسان در روزگاران کهن برای هر پدیده‌ای زدی قائل شد و برای یاری جستن از آنها از مظاهر نقش شده‌ی آنان استمداد می‌طلبید. توجیه برتر بودن این خدایان، ظاهر غیر عادی آنها بود. نتج است که تخیل و هنر هر قوم، برای تجسم بخشیدن به این نیروها قابل ارزیابی است. مانند نیم خدا، ماه در عیلام که موجودی نیم‌انسان - نیم‌مار است و یا در هنر لرستان که موجودات فوق طبیعی به شکل‌های بسیار متنوع ظاهر می‌شوند و در مواردی خدایان بال‌دار هستند. گذشته از این که گروهی از موجودات تلفیقی شامل خدایان می‌شوند، (که البته این خدایان می‌توانند نیک یا شر باشند) گروهی نیز صرفاً موجودی نیک یا شر هستند و جایگاهی خداگونه ندارند. مانند شیر - دیو در هنر آشور، که موجودی نیکوست ولی خدا محسوب نمی‌شود و صرفاً دافع شر است. همچون انسان شیر یا انسان ماهی که به عنوان نمونه پیکره‌ی انسان ماهی در پی بنا، صرفاً به خاطر خاصیت دافع شر بودن اش دفن شده است. در این کتاب موجودات تلفیقی در هنر دو تمدن ایران و میان‌رودان از نظر شکل ظاهری و خاستگاه به وجود آمدنشان بررسی می‌گردند.

در هنر دو تمدن ایران و میان‌رودان موجودات تلفیقی را به وفور بر روی مهرها، نقش برجسته‌ها و یا به شکل پیکره و نقوش روی ظروف، مشاهده می‌کنیم. این موجودات برخی منحصر به همان هنر و تمدن هستند مانند سیمرغ و یا گریفون در هنر ایران، و شیر - دیو، یوزو و ... در هنر میان‌رودان، و

برخی از این موجودات در این دو تمدن، با یکدیگر مشترک اند که این گروه به دو دسته تقسیم می‌شوند. گروهی از این موجودات تلفیقی، در عنوان یکی هستند ولی از نظر شکل ظاهری متفاوت اند. مانند کژدم‌انسان که در هر تمدن به شکل‌های گوناگون تصویر شده است. و دیگری هم در عنوان و هم از نظر کاربرد و ظاهر به هم شبیه‌اند مانند پیکره‌های گاو بال‌دار با سر انسان (لاماسو) که هم در ایران (دوران هخامنشی) و هم در میان‌رودان (دوران آشور جدید) به عنوان نگهبان و دافع شر در دروازه‌ی کاخ‌ها قرار گرفته‌اند. یا گاومرد که در هر دو تمدن به طور عمده نقش شده است.

www.ketab.ir